

به نام خدا

**بررسی راهکارهای تدریس درک شنیداری به فارسی آموزان و استخراج
اصول تهیه و بکارگیری مواد آموزشی مربوطه**

توسط

مریم گرمی

پایان نامه

ارائه شده به معاونت تحصیلات تکمیلی به عنوان بخشی
از فعالیتهای تحصیلی لازم برای اخذ درجه کارشناسی ارشد

در رشته

آموزش فارسی به غیر فارسی زبانان

از

دانشگاه شیراز

شیراز، ایران

نیز اطلاعات آراء علمی این
تجربیات را در

۱۳۸۲ / ۱۶ / ۱۰

ارزیابی شده توسط کمیته پایان نامه با درجه عالی

امضاء اعضای کمیته پایان نامه

دکتر مرتضی یمینی، استادیار بخش زبانهای خارجی و زبانشناسی .....
(رئیس کمیته)

دکتر لطف الله یار محمدی، استادیار بخش زبانهای خارجی و زبانشناسی .....

دکتر حمید زاهدی، استادیار بخش زبانهای خارجی و زبانشناسی .....

اسفند ۱۳۸۱

۴۷۳۵۹

تقدیم به

مادر و پدر عزیزم که حضورم را مدیون وجود

ایشانم.

برادر مهربانم که همراهی‌اش همواره مایه

دلگرمی‌ام بوده است

دوست یگانه‌ام که حضورش آرامش را مهمان

دلم کرد.

و تقدیم به همه کسانی که صداقت را پیشه

خود ساخته‌اند.

سپاسگزاری

سپاس فراوان تقدیم استاد ارجمند جناب آقای دکتر مرتضی یمینی که علیرغم کسالت فیزیکی، راهنمایی این تحقیق را بر عهده گرفتند و با اینجانب همراهی لازم را مبذول داشتند. همچنین زحمات استاد محترم جناب آقای دکتر لطف‌الله یارمحمدی مشاور اول رساله و جناب آقای دکتر زاهدی مشاور دوم رساله را ارج می‌نهم. امید که هماره در سایهٔ لطف ایزد منان قرار گیرند.

چکیده

بررسی راهکارهای تدریس درک شنیداری به فارسی آموزان و استخراج

اصول تهیه و بکارگیری مواد آموزشی مربوطه

توسط

مریم کرمی

امروزه هدف اکثر زبان آموزان از یادگیری زبان دوم، کسب توانایی در برقراری ارتباط است و عموماً تسلط بر زبان گفتار را برای برقراری ارتباط کافی می‌پندارند، اما واضح است که برای برقراری یک ارتباط موفق لازم است که فرد علاوه بر دارا بودن توانایی در بیان فکر خود، از توانایی درک صحبت‌های دیگران نیز برخوردار باشد.

بر همین اساس در این رساله راهکارهای تدریس درک شنیداری مورد بررسی قرار گرفته و بر اساس چهارچوب انتخاب شده، اصول تهیه مواد آموزشی مربوط ارائه گردیده است. پس از ذکر مقدمه‌ای در خصوص ماهیت گوش کردن و اهمیت تدریس درک شنیداری و ارائه پیشینه تحقیق، ۱۲ اصل تدریس داگلاس براون (۲۰۰۰) به عنوان چهارچوب کار انتخاب، نظرات صاحب‌نظران در ارتباط با مهارت مورد نظر در قالب این اصول مطرح و پس از بررسی آنها، اصول تهیه و بکارگیری مواد آموزشی مربوط به این مهارت ارائه گردیده است.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
م	فهرست جداول
ن	فهرست شکل‌ها
	بخش اول: مقدمه
۱	۱-۱- پیش‌گفتار
۳	۲-۱- ماهیت گوش کردن
۸	۳-۱- اهمیت تدریس درک شنیداری
۱۱	۴-۱- هدف تحقیق
۱۱	۵-۱- اهمیت تحقیق
۱۱	۶-۱- اجزاء پایان‌نامه
	بخش دوم: پیشینه تحقیق
۱۳	۱-۲- پیش‌گفتار
۱۳	۲-۲- جایگاه درک شنیداری در روشهای مختلف
۱۶	۳-۲- مطالعات در زمینه درک شنیداری
	بخش سوم: چهارچوب تحقیق
۲۰	۱-۳- پیش‌گفتار
۲۰	۲-۳- چهارچوب نظری

۲۲	۳-۳- اصول تدریس درک شنیداری
۲۲	۳-۳-۱- اصول شناختی
۲۲	۳-۳-۱-۱- پردازش خودکار
۳۱	۳-۳-۱-۲- یادگیری معنی دار
۳۳	۳-۳-۱-۳- انتظار پاداش
۳۴	۳-۳-۱-۴- انگیزه‌های درونی
۳۶	۳-۳-۱-۵- سرمایه‌گذاری روی راهبردهای یادگیری
۳۸	۳-۳-۲- اصول عاطفی
۳۹	۳-۳-۱- شخصیت همراه با زبان جدید
۴۰	۳-۳-۲- اعتماد به نفس
۴۲	۳-۳-۲- ریسک کردن
۴۳	۳-۳-۴- ارتباط زبان و فرهنگ
۴۵	۳-۳-۲- اصول زبان‌شناختی
۴۵	۳-۳-۱- تأثیر زبان مادری
۴۶	۳-۳-۲- زبان میانجی
۴۶	۳-۳-۳- توانش ارتباطی

بخش چهارم: مواد آموزشی

۴۹	۴-۱- پیش‌گفتار
۴۹	۴-۲- اصول تهیه و بکارگیری مواد آموزشی
۵۳	۴-۲-۱- واقعی و کاربردی بودن فعالیت‌های درک شنیداری
۵۹	۴-۲-۲- جذاب و متنوع بودن مطالب
۶۰	۴-۲-۳- تقسیم‌بندی فعالیت‌های درک شنیداری
۶۰	۴-۲-۳-۱- براساس زمانبندی دوره
۶۰	۴-۲-۳-۲- براساس زمانبندی کلاس
۶۱	۴-۲-۴- تعیین میزان دشواری فعالیت‌های درک شنیداری
۶۱	الف- متن

۶۲	الف-۱- نحوه ارائه اطلاعات
۶۲	الف-۲- میزان آشنایی شنونده با موضوع
۶۲	الف-۳- واضح بودن مطلب
۶۳	الف-۴- نوع داده‌ها
۶۳	الف-۵- میزان صمیمیت
۶۴	الف-۶- اندازه متن
۶۴	الف-۷- واژه‌ها
۶۵	الف-۸- دستور
۶۵	ب- تمرینات
۶۵	ج- بافت
۶۵	ج-۱- کمکهای دیداری
۶۶	ج-۲- گوینده
۶۷	۴-۲-۵- توالی مناسب تمرینات
۶۸	۴-۲-۵-۱- تمرینات قبل از گوش کردن
۶۹	۴-۲-۵-۲- تمرینات ضمن گوش کردن
۶۹	۴-۲-۵-۳- تمرینات پس از گوش کردن
۷۰	۴-۲-۵-۴- تمرینات پیگیری
۷۰	۴-۲-۶- تنوع تمرینات
۷۴	۴-۲-۶-۱- انواع تمرینات تشخیص
۷۵	۴-۲-۶-۲- انواع تمرینات درک مطلب
۷۵	الف- گوش کردن بدون پاسخ دادن
۷۵	الف-۱- گوش کردن به متنی آشنا
۷۶	الف-۲- گوش کردن به متنی جدید
۷۶	الف-۳- گوش کردن همراه با وسائل کمکی دیداری
۷۶	الف-۴- گوش کردن به صحبت‌های معلم
۷۷	الف-۵- ارائه سرگرمیها
۷۷	الف-۶- داستان

مرکز اطلاعات و درک علمی ایران
تهیه و تدوین

عنوان

صفحه

۷۸	الف-۸- فیلم و برنامه‌های تلویزیون
۷۸	ب- گوش کردن و دادن پاسخ کوتاه
۷۸	ب-۱- انجام دستورالعملها
۷۹	ب-۲- درست کردن مدل
۷۹	ب-۳- نقاشی کردن
۷۹	ب-۴- علامت زدن
۸۰	ب-۵- درست / غلط
۸۰	ب-۶- پیدا کردن غلطها
۸۱	ب-۷- پر کردن جاهای خالی
۸۱	ب-۸- حدس زدن تعاریف
۸۱	ب-۹- یادداشت برداری
۸۱	ب-۹-۱- یادداشت برداری از اطلاعات خاص
۸۱	ب-۹-۲- یادداشت برداری کلی
۸۲	ب-۱۰- تمرین با تصاویر
۸۲	ب-۱۰-۱- منظم کردن
۸۲	ب-۱۰-۲- رنگ کردن
۸۳	ب-۱۱- نقشه
۸۳	ب-۱۱-۱- نامگذاری کردن
۸۳	ب-۱۱-۲- تغییر دادن نامها
۸۳	ب-۱۲- طرح کلی
۸۴	ب-۱۳- جدول
۸۴	ب-۱۴- شجره‌نامه
۸۵	ب-۱۵- نمودار
۸۵	ج- گوش کردن و دادن پاسخ طولانی
۸۶	ج-۱- تکرار
۸۶	ج-۲- تأویل
۸۷	ج-۳- ترجمه

۸۷	ج-۴- سؤال و جواب
۸۷	ج-۵- جواب دادن به سؤالات بر اساس متن
۸۸	ج-۶- پیشگویی کردن
۸۸	ج-۷- پرکردن جاهای خالی
۸۹	ج-۸- خلاصه کردن
۸۹	د- گوش کردن به عنوان پایه‌ای برای مطالعه و بحث
۹۰	د-۱- حل مشکل، حدس جواب معما
۹۰	د-۲- گوش کردن جورچینی
۹۰	د-۲-۱- متن‌های تکمیلی
۹۱	د-۲-۲- متن‌های تحلیلی
۹۱	۴-۲-۷- سطح بندی تمرینات
۹۴	۴-۲-۷-۱- سطح مبتدی
۹۴	الف- بر اساس پردازش صعودی
۹۴	الف-۱- تشخیص الگوهای مختلف آهنگ جمله
۹۴	الف-۲- تمایز بین واجها
۹۵	الف-۳- تعیین شناسه‌های ساختوازی
۹۶	الف-۴- تشخیص کلمه درست
۹۷	الف-۵- تشخیص ترتیب درست قرارگرفتن کلمات
۹۷	ب- بر اساس پردازش نزولی
۹۷	ب-۱- تشخیص عکس‌العمل‌های عاطفی
۹۷	ب-۲- تشخیص مضمون کلی
۹۷	ب-۳- حدس زدن عنوان
۹۸	ج- تمرینات تعاملی
۹۸	ج-۱- ساختن یک شبکه معنایی از کلمات مربوط به هم
۹۸	ج-۲- تشخیص یک کلمه آشنا و ربط دادن آن به مقوله مربوط

۹۸	ج-۳- جهت یابی
۹۸	۴-۲-۷-۲- سطح متوسط
۹۸	الف- بر اساس پردازش صعودی
۹۸	الف-۱- تشخیص کلمات در صحبت‌های سریع
۹۸	الف-۲- پیدا کردن هجاهای تکیه بر
۹۹	الف-۳- تشخیص هجاهای حذف شده
۹۹	الف-۴- تشخیص اطلاعات جزئی پیام
۹۹	ب- بر اساس پردازش نزولی
۹۹	ب-۱- تحلیل ساختار گفتمان برای پیشنهاد استراتژیهای مؤثر گوش دادن
۱۰۰	ب-۲- تشخیص موضوع
۱۰۰	ب-۳- ارزیابی موضوع و انگیزه
۱۰۰	ب-۴- فهمیدن ایده اصلی و جزئیات مربوط
۱۰۰	ب-۵- استنباط و نتیجه گیری
۱۰۱	ج- تمرینات تعاملی
۱۰۱	ج-۱- تشخیص سبک صحبت‌ها و لحن صداها
۱۰۱	ج-۲- حدس زدن معنی جملاتی که در آنها صورت مخفف شده بکار رفته است
۱۰۱	ج-۳- کمک گرفتن از بافت برای حدس زدن موارد مربوط به موضوع
۱۰۱	ج-۴- تایید حدسیات
۱۰۱	ج-۵- کمک گرفتن از بافت برای حدس زدن کلمات جاافتاده
۱۰۱	ج-۶- استفاده از طرحواره برای درک کامل مطلب
۱۰۲	۴-۲-۷-۳- سطح پیشرفته
۱۰۲	الف- بر اساس پردازش صعودی

- ۱۰۲ الف-۱- استفاده از مشخصه‌های تکیه و تن صدا برای فهمیدن اطلاعات مهم برای یادداشت برداری
- ۱۰۲ الف-۲- تشخیص اهمیت جملات براساس نوع بیان کردن آنها
- ۱۰۲ الف-۳- تشخیص نوع سازماندهی کلمات کلیدی در متن سخنرانیها
- ۱۰۲ الف-۴- کمک گرفتن از نشانه‌های واژگانی و زبرزنجیری برای فهمیدن تعاریف
- ۱۰۳ ب- بر اساس پردازش نزولی
- ۱۰۳ ب-۱- حدس زدن موضوع یک سخنرانی با استفاده از مقدمه آن
- ۱۰۳ ب-۲- کمک گرفتن از قسمتی از متن یک سخنرانی برای حدس زدن ادامه مطلب
- ۱۰۳ ج- تمرینات تعاملی
- ۱۰۳ ج-۱- تایید حدسیات درباره موضوع یک سخنرانی با کمک گرفتن از جزئیاتی که در ادامه می‌شنوند
- ۱۰۳ ج-۲- استنباط معنی از طریق بررسی جملات
- ۱۰۴ ج-۳- استفاده از اطلاعات یک قسمت از متن برای پر کردن جاهای خالی یک قسمت دیگر
- ۱۰۴ ج-۴- استفاده از اطلاعات متن برای تشخیص اشتباهات موجود در آن
- ۱۰۴ ۴-۲-۸- اعمال‌پذیری مواد آموزشی

بخش پنجم: جمع‌بندی، نتیجه‌گیری و پیشنهادات

- ۱۰۵ ۱-۵- خلاصه بخش‌های پیشین
- ۱۰۷ ۲-۵- نتیجه‌گیری
- ۱۰۸ ۳-۵- پیشنهادات

صفحه

عنوان

ضمائم

۱۰۹

ضمیمه شماره یک

۱۱۴

ضمیمه شماره دو

فهرست منابع

۱۱۶

منابع انگلیسی

۱۱۹

منابع فارسی

فهرست جداول

صفحه	جدول
۲۹	جدول ۳-۱- پردازش اطلاعات
۳۵	جدول ۳-۲- تفاوت‌های استفاده از زبان در کلاس و در موقعیتهای عادی
۵۰	جدول ۴-۱- مشکلات زبان آموزان دانشگاه بین‌المللی امام خمینی در زمینه درک شنیداری
۵۸	جدول ۴-۲- انواع صحبت کردن
۷۳	جدول ۴-۳- راهبردهای گوش کردن
۱۱۰	جدول شماره ۱: درجه‌بندی تمرینات با نمودار

فهرست شکل‌ها

صفحه	عنوان
۷۹	شکل ۴-۱- مدل‌سازی با آجرهای اسباب‌بازی و لگو
۸۴	شکل ۴-۲- طرح کلی برای تمرین گوش کردن و پاسخ کوتاه
۸۵	شکل ۴-۳- شجره‌نامه برای تمرین گوش کردن و پاسخ کوتاه
۱۱۱	شکل ۱: نقشه منظم
۱۱۱	شکل ۲: نقشه نامنظم
۱۱۲	شکل ۳: نقشه بدون خیابان و خیابان‌کشی

بخش اول

مقدمه